

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 69 Mart 2020 & Volume: 13 Issue: 69 March 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4063>

AFETLERDE ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERİN GÜVENLİĞİ VE AFET ZARARLARININ AZALTILMASINDA KÖPEKLERİN ÖNEMİ *THE SECURITY OF INDIVIDUALS WITH SPECIAL REQUIREMENTS IN DISASTERS AND THE IMPORTANCE OF DOGS TO REDUCE DISASTER DAMAGES*

Ramazan BİÇKİN*

Öz

Özel gereksinimli bireylerin (işitme engelli, görme engelli, fiziksel engelli, zihinsel engelli ve benzer rahatsızlıkları olan vatandaşlarımız) ve diğer bireylerin güvenlik kavramlarını bazı temel başlıklar altında değerlendirmek gerekir. Bu konuyu kişilerin ve toplumun güvenliği, ekonomik durumun güvenliği, sağlıklı yaşam şartlarının güvenliği, yaşam alanlarının güvenliği şeklinde dile getirilebilir. Bu kavramların açılımları incelendiğinde, insan güvenliğine yönelik tehdit olabilecek afetler, şiddet, terörizm, etnik gruplar arası çatışmalar, işsizlik, gasp, hastalıklar, çevre kirliliği ve diğer riskler ortaya çıkmaktadır. Çalışmada, özel gereksinimli bireylerin sosyal yaşam alanlarında riskleri en aza indirebilmek için alınması gerektiği düşünülen bazı tedbirler dile getirilmiştir; deprem, yangın vb. tehlike arz eden afet durumlarda arama kurtarma köpeklerinin kullanımının önemine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Acil Yardım, Afet, Güvenlik, Köpek Eğitimi.

Abstract

We can evaluate the security concepts of individuals with special needs (hearing impaired, visually impaired, physically handicapped, mentally handicapped and citizens with similar ailments) and other individuals under some basic headings; we can think of the safety of the people - the safety of the society - the security of the economic situation - the safety of healthy living conditions and the safety of living spaces. When the expansions of these concepts are analyzed, possible threats to human security are observed (disasters, violence, terrorism, inter-ethnic conflicts, unemployment, extortion, diseases, environmental pollution and others). These titles are mentioned in the social life areas, some measures that are thought to be taken to minimize the risks in the lives of individuals with special needs. The importance of using search and rescue dogs has been mentioned when faced with disasters such as earthquake and fire.

Keywords: Emergency Aid, Disaster, Security, Dog Training.

* Aksaray Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu Müdürlüğü; Afet Yönetimi, Trafik ve Afetlerde Güvenlik Uzmanı, bickinramazan@hotmail.com

Giriş

Özel gereksinimli bireylerin görevli oldukları resmi ve özel kurumlarda olası deprem, yangın vb. tehlike arz eden afet durumlarda devreye girmesi için yapılan sesli uyarı sistemleri ile aynı anda devreye girecek şekilde “hem görsel hem de ışıklı alarm sistemleri” olmalı aynı anda personelin kullandığı çalışma alanı (odası) sadece kendisine ait ise kullandığı bilgisayar ekranında da sesli ve görsel olarak uyarı devreye girmelidir. Bu uyarı sistemleri hakkında ilgili personele konu anlatılarak gerekli bilgilendirme yapılmalıdır. Ayrıca günümüzde kentleşme ve beraberinde dikey yapılaşmanın artmasıyla asansör sistemlerine (kaldırma ve iletim makinalarına) olan ihtiyaç daha da arttırmıştır. Hem konutlarda hem de işyerlerinde asansörler hayatımızın vazgeçilmez parçaları haline gelmiştir, sosyal yaşam alanlarımızda kullanmakta olduğumuz binalarda bulunan asansör sistemleri için kullanılan güvenlik tedbirlerinin en önemlisi olan “kabini görmeden binmeyiniz” şeklindeki yazılı ikaz sistemi ile asansör kabini içerisinde bulunan tam veya yarım boy şeklinde değişiklik gösteren aynalar da görme engelli bireyler haricindeki bireyler için dizayn edilmiştir. Bu güvenlik sistemine ek olarak asansör boşluğuna düşmeleri engellemek için, her asansör kabinine katlarda sesli uyarı sistemleri de eklenmelidir. “asansör kabininin geldiğini kontrol etmeden binmeyiniz” şeklinde ve “kabinin geldiği kat sayısını bildiren sözlü ikaz sisteminin de” aktif hale getirilerek “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu” içerisinde yer alan ve bu kanun maddesine dayanak alınarak hazırlanan “Asansör İşletme, Bakım ve Periyodik Kontrol Yönetmeliği” içerisinde yer alması gerektiği düşünülmektedir. Yaşam alanlarında özel gereksinimli bireyler için yapılan özel uyarı sistemlerinin aktif durumda bulundurulması sağlanmalıdır. Bu hassas konu gerekli makamlarca düzenli olarak kontrol edilmelidir. Uygulama ilgili resmi makamlarca aktif hale getirilerek, çıkarılacak yasa teklifleri içerisinde yer almalıdır.

1.1.Engelli Bireyler İçin Sosyal Alan Güvenliği

Yeni yapılacak olan bütün inşaatlarda ve hâlihazırda kullanılan yaşam alanlarında bu ve benzeri sistemlerin, sürekli gelişen teknolojik değişimlere göre zorunlu hale getirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Ayrıca görev yaptıkları resmi ve özel kurumlarda personelin çalışma alanı belirlenirken özel gereksinimli bireylerin herhangi bir acil tahliye gerektiren afet olayında binayı en hızlı ve engelsiz olarak tahliye edebilmesini sağlayacak bölümlerde istihdam edilmeleri için öncelik ve imkân kendilerine tanınmalıdır. Ülkemizde en çok yaşanan afet olarak karşımıza çıkan deprem olaylarıyla ilgili verilen korunma eğitimlerinde insanların kaçma imkânları yoksa en güvenli alanlarda cenin vaziyeti olarak korunmaya çalışmaları istenmektedir, kolları olmayan bireyin bunu yapma imkânı olamayacağı gibi ayakları olmayan bireylerinde oradan hızla çıkma imkânları zor olacaktır. Bu ve benzeri nedenlerden dolayı özel gereksinimli bireylerin buldukları ortamlarda kullandıkları masalar veya daha uygun bir eşya bu basit ama hayati derecede önem taşıyan korumaları sağlayacak özelliklerde dizayn edilerek kullanımlarına sunulmalıdır. Ayrıca özel gereksinimli bireylerin, normal bireylerin verdikleri tepki süresi ve çabayı sağlıklı - doğru olarak sergileyemeyecekleri düşünülerek sosyal yaşamlarında en çok yakınlarında bulunan aile fertleri, mesai arkadaşları gibi kişiler afetlerde onlara gerekli yardımı doğru ve güvenilir şekilde yapmaları konusunda bilinçlendirilmelidir. Özel gereksinimli bireylerle birlikte afet öncesi eğitimlere davet edilerek gerekli bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Yapılan bu eğitimler süreklilik arz etmeli ve yıl içerisinde belirlenen zaman dönemlerinde alınan eğitimler, tatbikatlarla pekiştirilmelidir. Ayrıca hastanelerin ilgili bölümleriyle (yeni doğum - yoğun bakım - ameliyathane vb.), huzurevlerinde, yatılı okullarla, öğrenci yurtlarında kalan bireyler için, bu alanda yeterli sayıda personele eğitim verilerek istihdam edilmeleri sağlanarak devamlılığı korunmalıdır. Tatbikatlar gerekli güvenlik tedbirleri alınarak düzenli bir şekilde evrak üzerinde kalmadan fiili olarak da yapılmalı ve bu yaşam alanlarını kullanan bireyler (personel - öğrenciler) için afetlerde kullanılan toplanma alanının amacı ve bilinci oluşturulmalıdır.

1.2. Afetlerde Zaman Kavramı

Afetler öncesinde alınması gereken bu ve benzeri tedbirlerle oluşabilecek olan zarar ve kayıpların en aza indirgenmesi düşünülürken meydana gelebilecek olan afetler ve sonrasında ise en önemli olgunun zaman olduğu unutulmamalıdır. Bu sebeple en kısa zamanda - en doğru şekilde ve maliyet açısından en hesaplı olan müdahale yöntemleri ilgili resmi kurumlar arasında yapılacak olan işbirliğiyle; teknik, finansal, ekonomik ve sosyal yapılabirliği, fayda-maliyet analizi ile teknik analizleri yapılarak tercih edilmelidir.

Coğrafi özellikleri nedeniyle birçok ilimizde meydana gelmiş olan depremlerden sonra yapılan kurtarma faaliyetlerinde, ülkemiz maalesef çok acı ve zor olaylara tanık olmuştur. Depremlerin meydana geldiği alanların büyüklüğü başta olmak üzere birçok olumsuz etken nedeniyle bazı kayıpların önüne geçilememiştir. Maalesef depremlerde aktif olarak yeterli sayıda kullanılmayan arama - kurtarma köpeklerinin eksikliği büyük oranda hissedilmiştir.

1.3. Afet Yönetimi, Kurtarma Çalışmalarında Köpeklerin Önemi ve Örnek Olaylar

İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının, Başbakanlığa bağlı olduğu dönemde "köpekli arama timi çalışma ve sınav yönetmeliği" incelendiğinde yapılan uygulamanın tamamen gönüllülük esasına göre yapıldığı anlaşılmaktadır. Yönetmelik taslağın da gönüllülerden başarılı olanlara ve köpeklerine verilen belgenin iki yıla sınırlandırılması neticesinde yaklaşık seksen milyon olan ülke nüfusu için arama - kurtarma faaliyetlerinde görev alabilecek köpek sayısının (15-30) aralığında ortalama 20 civarında olduğu görülmektedir. Bu büyük eksiklik ise Jandarma ve Polis arama kurtarma köpekleri ile STK'larda ve gönüllülerde bulunan köpekler talep edilerek tamamlanmaya çalışılmaktadır. Bu sayının yetersiz olduğu ve konuya gereken önemin verilmediğini ise yaşanan afetlerin sonuçlarından anlamaktayız. Dünya ülkeleri incelendiğinde ise coğrafi konumu ve nüfus açısından bize yakın olan ülkelerden İtalya'da bu sayının üç yüz civarında olduğu arama-kurtarma faaliyetlerinin de sadece karada değil göl ve denizlerde meydana gelen boğulmalarda da (cesetlerin aranmasında) yapılarak yelpazenin geniş tutulduğu incelenmiştir. Ayrıca köpeklerle eğitimcilerinin devlet tarafından görevlendirildiği ve köpeklerin ortalama ömrünün 10 yıl olduğu düşünüldüğünde; ülkemizde bu durumun gönüllülük esasına dayandırılarak köpeklere ve eğitimcilerine sadece iki yıl süre ile yetkinin veriliyor olması, görevin sürekliliği ve ihtiyaca olan gereksinim nedeniyle sayının yeterli olamayacağını düşündürmektedir. Bu uygulama yerine gerekli ödenek ve malzemelerin il afet müdürlüklerine verilerek başlangıç aşamasında her il için en az bir arama-kurtarma köpeği ve eğitimcinin eğitilerek devamının sağlanması ve bu uygulamanın devamlılık arz edecek şekilde aktif halde tutulması daha sağlıklı, güvenli ve verimli olacaktır. Çünkü meydana gelen kayıp vakalarında mağdurların çocuk ya da akli dengesi yerinde olmayan, engelli vatandaşlarımız, bir dağcı veya doğa gezisinde kaybolan turist ya da turistlerin olabilme ihtimali yüksek olup, bu afetler gerçekleştiğinde ise en önemli olgunun zaman olduğu ön planda tutulmalıdır. Asli görevleri emniyet, asayiş ve narkotik olan Polis-Jandarma köpeklerinin meydana gelen afetlerde görevli olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Haber başlığı : *Kimi evinin önünde oynarken kayboldu, kimi çarşıya giderken... Türkiye'de resmi kayıtlara göre binlerce kayıp çocuk var. Aileleri ellerinde kalan son fotoğraflarla kapı kapı, sokak sokak dolaşarak evlatlarını arıyor. "Bu duygu ölüm gibi. Her telefon, her kapı bir umut..." diyen anne ve babaların feryadına ses veriyoruz....*

Yaşanan çok üzücü örnekler bazıları şunlardır:

1. 24 Aralık 2008'de evinden kaçırılan Sümeyye Cinkılıç için ailesinden 5 bin lira fidyeye istenmiş, küçük çocuğun cesedi ikametgahının yakınındaki çöp konteynerinde bulunmuştu,
2. 10.06.2017 İzmir'de evlerinin önündeki parkta kaybolan ve dedesinin telefonuna gelen 'Polise haber vermeyin. Torununu öldürürüz' yazılı mesajdan kaçırıldığı belirlenen 10 yaşındaki Ceylin Atik, karşı apartmandaki komşusunun bodrumunda ölü olarak bulunmuştu.
3. 02.07.2017 Osmaniye'de akşam saatlerinde oyun oynamak için evlerinden çıkan, bir daha da Haber alınamayan 11 yaşındaki Yusuf Nergiz ve 8 yaşındaki Kadir Koca'nın bulunması için çalışma başlatıldı.Amanos Dağları'ndaki Zorkun Yaylası Büyük Küreci Mahallesi'nde oturan Yusuf Nergiz ve

Kadir Koca isimli iki arkadaş, oyun oynamak için evlerinden çıktı. Çocuklar, ilerleyen saatlerde eve dönmeyince aileleri jandarmaya haber verdi. Yayladaki camilerden kayıp çocuklar için anonslar yapılırken, jandarma ve AFAD ekipleri de arama çalışması başlattı. Aramalar, Deroişpınarı, Mitisin ve Tuzdaşı mevokilerinde yoğunlaştırıldı. Mahallelinin de katıldığı çalışmalardan, şu ana kadar herhangi bir sonuç alınmadı.

4. 02.07.2018 Türkiye,(Ramazan Bayramı 1. Günü) Ankara'da kaybolan ve cinayete kurban gittiği anlaşılan minik Eylül'ün şokunu atlatamadan bu akşam da minik Leyla'dan gelen acı haberle sarsıldı. Günlerdir Ağrı'da ve tüm Türkiye'de didik didik aranan 4 yaşındaki Leyla Aydemir'in cansız bedeni kaybolduğu köyden 3 kilometre uzakta bulundu.)

Sürekli kendisini yenileyen ve bir yarış haline gelen teknolojik ilerleme çalışmaları, saldırı, imha ve yok etme alanında ön planda tutulurken; arama, kurtarma ve muhafaza etme çalışmaları bu hıza yetişememektedir. Yaratılış gereği birçok hayvanı amaçları doğrultusunda hayatı kolaylaştırmak adına kullanan insanlık, dünya coğrafyasında özellikle batılı ülkelerde bu değerli dostlarımızdan her alanda insan gücüne destek olarak kullanıp, yardım almaya devam ederken maalesef bu olgu Müslüman coğrafyada aynı şekilde olamamıştır. Bunun aksine; ticarete (Aksaray malaklısı- Sivas kangalı) avcılıkta, yarışlarda, hayvan dövüşlerinde, koruma ve saldırı amaçlı kullanımlarda, köy bekçilerine, çobanlara en iyi dost ve yardımcı olarak genellikle para kaynaklı olgularda bu dostlarımız kullanılmıştır. Özellikle terör, deprem ve sel gibi doğal ya da doğal olmayan beşeri kaynaklı bölgesel - kitlesel afetlerde ciddi kayıplar yaşayan ülkemiz bu olaylara karşı genel uygulamalarda insan gücü ve teknoloji kaynaklı tedbirler, çözümlerle müdahale yöntemleri geliştirmeye odaklanmıştır. Bu uygulamanın beklentilerin altında kaldığı görülmektedir.

Örneğin, ülkemizde yıllardır meydana gelen, genellikle terör kaynaklı toplumsal olaylarda çok sayıda güvenlik personeli kullanılmaktadır. Fakat maddi kayıpların yanında, fiziksel zarar gören güvenlik güçlerimiz, ülkemize zarar vermek isteyen teröristlerin ve dış medyanın yalan ve taraflı yayınlarında istenmeyen bir şekilde yer almaktadır. Ülkemizi toplumla ilgili meydana gelen asayiş olaylarında abartılı güç kullanımı, biber gazı kullanımı gibi kara propagandalarla dünya kamuoyuna yanlış - çarpıtılmış, yanlış haber yaparak yıpratmaya çalışmaktadırlar. Oysaki yakın tarihte 12 Mart 2017'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya'nın Hollanda'da Konsolosluk binasında referandum mitingi yapmasına izin verilmemesi ve sınır dışı edilerek Almanya'ya gönderilmesi şeklinde yapılan çirkin ve hukuksuz müdahaleye karşı bir araya gelen Türk vatandaşlarına yönelik yapılan polis müdahalesinde: Sayıları gerekli müdahale için az olan Hollanda polisinin en etkili silahlarının atlı ve köpekli kolluk güçleri olduğunu maalesef seyretmiş bulunuyoruz. Bu ve benzeri tehdit ve fırsatlara hazırlıklı olmak için geleneksel yönetim düşüncesinin dışında yeni bir yönetim konseptine ihtiyaç vardır. Ama ilginç olan bu tedbirler ya da olası senaryolar düşünülüp, hazırlanırken görme engelli - işitme engelli veya bacakları olmayan vb. engelli vatandaşlarımıza yönelik afet eğitimlerinin ve bu vatandaşlarımızı korumaya yönelik tedbirlerin henüz ulusal çapta yeterli seviyeye ulaşmadığı düşünülmektedir. Meydana gelen terör ya da deprem gibi afetlerde olay yerinden kaçmaya çalışan kalabalığın izdihamında görme engelli vatandaşlarımızın olaydan zarar görmese bile kalabalıktan göreceği zararın, neredeyse terör olayıyla aynı sonuçta olacağı unutulmamalıdır. Bu senaryo da ve yukarıda anlattığımız asansörle ilgili düzenlemeler de "Rehber köpek" uygulamasının önemi ön plana çıkmaktadır. Asansör güvenliğinde alınması gereken tedbirlere ek olarak görme engelli bireyler için eğitilen "rehber köpekler" de aktif hale getirilerek kullanılmalıdır. Maalesef yaşanan trajik komik örnekler bu durumun aciliyetini ön plana çıkarmaktadır.

Yaşanan örnek olay:

(Görme engelli Selman Arslan (54), 2 Ocak'ta üyesi olduğu Aktif Görme Engelliler Derneği'nin (AKTİFGÖR) Kızılay İnkılap Sokak'taki bir apartmanın beşinci katında bulunan bürosuna gitti. Daha sonra kendisi gibi görme engelli bir arkadaşıyla birlikte dışarı çıkmak için dernekten ayrılan Arslan, asansör çağırdı. Uzun süre beklemelerine rağmen asansör gelmeyince bir alt kata indi. Dördüncü kattaki asansör kapısının açık olduğunu fark edince kabine binmek için adım attı. Ancak Arslan, asansör arızalı olduğu için

adımını boşluğa atmış oldu ve metrelerce aşağı düştü. Arslan, yardım çılgınlıklarını duyanların yardımıyla hastaneye kaldırıldı. Kazada sağ bacağı, diz kapağının olduğu bölgeden kırılan Arslan'a platin takıldı.)

Her iki olayda da "rehber köpek" kullanılsaydı sonuçlar çok daha müspet, olumlu ve en az zararlı sonuçlanmış olacaktır, bu durum "rehber köpek" uygulamasının gerekliliğini, önemini ve zorunluluğunu ön plana çıkartmaktadır.

Diğer bir örnek 17 Ağustos 1999 Gölcük depreminde yapılan arama çalışmalarında göçük altında kalan vatandaşlarımızın bulunmaya çalışıldığı o zor anları tekrar bir canlandırın hayalinizde. Görevli: Sessiz olun uyarısı yaparak dinleme cihazlarının yardımıyla bağıyordu: -- Kimse var mı? Sesimi duyan var mı? Metale vur, duvara vur şeklinde... Peki işitme engelli bir vatandaşımız bu mağduriyeti yaşıyorsa bu çalışma nasıl olumlu sonuçlanacak? Bu olgu çığ altında kalma durumlarında da farklılık göstermeyecektir. Zaman açısından olay değerlendirildiğindeyse olumlu sonuçlar oluşmayacaktır. Çünkü alan büyüdükçe daha çok sayıda insan gücüne, daha fazla teknolojik cihaza ve haliyle saatler belki de günler süren arama çalışmalarının yapılmasına neden olacaktır ki, verilen örnekteki işitme engelli depremzedenin bulunması - sağlıklı olarak kurtarılması çok uzun sürecektir.

Köpeklerin kullanıldığı arama-kurtarmalarda ise bu süre arama yapılan alanın büyüklüğüne göre değişiklik göstermekle birlikte yaklaşık olarak 03-20 dakika civarındadır. Dünya ülkelerinde neredeyse her alanda köpeklerle yapılan başarılı arama - kurtarma örnekleri yaşanmıştır. Ülkemizde de arama-kurtarma olaylarında köpeklerin her "İl Afad Müdürlüklerinde" en az bir tane bulundurularak aktif olarak kullanılmasının önemi ve sağlayacağı olumlu faydaları değerlendirilmelidir. Eğitimlerinin ve eğiticilerinin maliyet değerlendirmesi yapılarak sürekliliği sağlanmalıdır. Köpekler sadece arama kurtarma faaliyetlerinde değil ayrıca "Rehber köpek" uygulamasında da kullanılarak görme engelli vatandaşlarımız için hayat daha da kolaylaştırılmalıdır. Ülkemizde Rehber köpek uygulaması gerekli çalışmalar yapılarak SGK kapsamına alınmalı ve afetlerdeki öneminin farkındalık oluşturacağı öncelikli hedef olmalıdır.

(ABD'de (11 Eylül 2001) ikiz kulelere yapılan uçaklı saldırılarda Omar ve Rehber Köpeği Salty, buldukları binaya ilk uçak çarptıktan sonra Salty'nın rehberliğinde o izdiham ve kaos ortamında merdivenlerden daha önce yaptıkları tatbikatlar ve Rehber köpek Salty'nın sadakati, özgüveni ve eğitimi sayesinde bir saatten uzun bir sürede 70 kat aşağıya inerek kurtulmuşlardır. Omar ve ona rehberlik eden köpek Salty, sonunda sokağa çıkmayı başardıklarında hayvan, sahibini güvenli bir alana kadar götürmeyi başarmıştı. Kısa bir süre sonra kule tamamen yerle bir olmuştu. 11 Eylül'deki uçakların binalara çarpması ile yapılan saldırılarda binaların içinde bulunan tek rehber köpek Salty değildi. Roselle adındaki bir diğer köpek de oradaydı. Roselle, aynı binanın 78. katında bulunan sahibi Michale Hingson'a rehberlik etti. Ancak bu soylu hayvan - bir Labrador Retriever - yalnızca sahibinin güvenliği için rehberlik etmedi. Aynı zamanda diğer 30 kişinin de bu trajik olaydan kaçması için yardım etti.)

Verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi SGK kapsamına giren kanser ilacı ya da gözlük ne ise rehber köpekler de bu statüde değerlendirilerek bütün vatandaşlarımız için sosyal devlet politikası içerisinde yer alarak neredeyse dünya ülkelerinde sağlık alanında 1. sırada yer alan ülkemizin bu olguda da örnek teşkil etmesi yerinde bir uygulama olacaktır. Kanser gibi teşhisi bile çok masraflı olan hastalıklarda, şeker hastalığında (özellikle son yıllarda ülkemizde de sayısı her geçen gün artan çocuklarda görülen Diyabet Tip-1 denilen şeker hastalığında henüz konuşma yetisi olmayan çocuğun şeker ölçümü her defasında parmaktan kan almak gibi çocuğa acı veren bir işlem olmaktadır.) Sürekli korku, şüphe ve tedirginlik yaşayan ebeveynleri rahatlatmak için bu işlemi, koku alma özellikleri çok fazla olan ve bu alanda eğitilmiş köpeğin çocuğun biyolojisinde meydana gelen olumsuz durumun kokusunu alarak, ebeveynleri uarması sonucu gerekli ve zamanında müdahale ile bildirmesi daha kolay ve hızlı olmaktadır. Bu sonuç çocukların gereksiz acı çekmelerini engelleyerek, tedirgin ve korku yaşayan ebeveynlerini ise rahatlatmaktadır.

Arama ve kurtarma çalışmaları ve benzeri birçok olayda erken müdahale için geçmişten beridir hizmetimizdeki dostlarımız olan köpekler tarafından olaylara müdahale çok daha hızlı, çok daha az masraflı ve çok daha etkili şekilde yapılmaktadır. Ülkemizde başta İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı olmak üzere bu konuda çalışma yapan resmi kurumlar

tarafından bu çalışmaların organize edilerek yetersiz olan kullanım alanı ve örnekleri mümkünse her ilde nüfus oranına göre aktif hale getirilerek harekete geçilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Yapılan araştırmalarda köpeklerin; deprem, gaz kaçağı, arama - kurtarma, iz takip, koruma, narkotik, patlayıcı, arı öldüren bakterilerin tespiti, terapiler, bazı hastalıklarda (hastalıkların kendilerine özgü kokuları ve vücudun verdiği biyolojik tepkilerin belirtileri (felç (kasılma) olayları, şeker hastalarında - diyabet tip 1 (çocuklarda) hypoglisemik atakların, kötü huylu tümör hastalarında görülen (melanoma) atakların ve epilepsi ile seyreden hastalıklarda nöbetlerin belirlenmesi) gibi topluma faydalı olan daha birçok olayların tespitinde kullanılması için uygun olan ırkların seçilmesi ve disiplin içerisinde sabırla eğitimlerinin tamamlanması gerekmektedir. Bu uygun ırklar belirlenirken burun yapıları ön planda tutularak koku reseptör sayıları arttırılmaya çalışılmış ve başarı elde edilen bazı cinsler (Golden Retriever, Alman çoban köpeği) tercih edilmiştir. Köpeklerin bu alanda temel-orta ve ileri düzey eğitimleri yaklaşık olarak iki aylık oldukları dönemlerde anne sütünü bıraktıkları zaman da başlayarak ortalama olarak 2 yıl sürmektedir. Bu faaliyetler için kullanılacak olan köpeklerin uygun özelliklere sahip olan bir kısmı melezleme yoluyla laboratuvar ortamlarında, genleriyle oynanarak istenilen özellikleri ortaya çıkana kadar üretilip özel cinsler elde edilmiştir. Bu alanda neredeyse dünyanın her tarafında ön plana çıkan ırk alman çoban köpeği olarak adlandırılan cins köpeklerdir. Burun yapılarının uzun olması, yaklaşık olarak koku reseptör sayısının (220 milyon) diğer köpeklere göre üst seviyede olmasından ve kolay eğitilebilen, sosyalleşebilen, güçlü, çevik, hızlı, akıllı, gerektiğinde içgüdüleri veya sezgileriyle komut beklemeksizin ön plana çıkan özellikleriyle koruyucu ve savaşçı olan bu köpek cinsi tercih edilmektedir. Tarihi kökeninde bekçi ve çoban köpeği olarak kullanılan bu cinsin ön plana çıkarılması benzer özellikleri ve daha fazlasını taşıyan birçok ırkın göz ardı edilmesine neden olmaktadır.¹

Ülkemize ait olan özel cinslerin (Aksaray malaklısı- Sivas kangalı) ve birçok ilde bulunan tazi cinsi köpeklerin genetik yapısıyla oynanmamış olması ve diğer cinslere göre dayanıklılık, hız vb. özellikleri ile ön plana çıkmaları gerekirken yeterli ilgi ve bu alanda kullanılmama olgusu sahayı, diğer ülkelere ve bu ülkelere ait cins köpeklere bırakmıştır. Olayların meydana geldiği kırsal alanlar ve coğrafi konumları düşünüldüğünde ise devreye köpeğin güç ve dikkati ile eğitmenine olan sadakatinde gösterdiği sabrı girmektedir. Çünkü meydana gelen kayıp vakaları ve büyük afetlerde olaylar maalesef birkaç saat ile sonuçlanmamakta, günler hatta haftaları bulan çalışmalar yapılmaktadır.

1.4. Afet Yönetimi ve Asayiş Olaylarında Yerel Irkların Ön Plana Çıkarılması ve Nedenleri

Her ne kadar bu alanda eğitim almış ve başarı göstermiş olsa da yeterli dayanıklılık, güç ve itaat özelliklerine sahip olmayan arama - kurtarma köpekleri maalesef tüm şartlarda ekibi yarı yolda bırakma riski taşımaktadır. Önemli olan köpeğin en kötü şartlara ve durumlara dayanacak fiziki yapıya ve güce sahip olmasıdır. Ülkemize ait olan **Aksaray malaklısı** ve **Sivas kangalı** özellikleri incelendiğinde kökeni eski Anadolu uygarlıklarına kadar uzanan bu asil hayvanların "Asurlular ve Babilliler" döneminde ortaya çıktığı ve aslan gibi vahşi hayvan saldırılarından korunmak için kullanıldıkları bilinmektedir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde de önem verilen bu cinsler Evliya Çelebinin "Seyahatnamesi"nde Anadolu aslanı, aslan kadar kuvvetli tabirleriyle anlatılmaktadır. Sahibi tarafından verilen komutları çok kolay öğrenir ancak sahibini benimsemez-bağ kurulmazsa ve lider olarak görmezse komutlara istedikleri zaman uyarlar, içgüdüleri çok kuvvetli olan bu cinsler önemli durumlarda komuta gerek duymadan harekete geçmeleriyle tanınmaktadır. Çok zeki, duygulu, görevine ve sahibine sonuna kadar bağlıdır. övüldüğünü veya yerildiğini hemen anlar, sahiplerinin başka köpeklere ilgisini kıskanır, sahibini üzdüğünde veya üzüldüğünde yemeğini yemez, aile bireylerini tanır, sahiplenerek onlara karşı son derece

¹ Konuyla ilgili olarak bakınız: Ramazan Bıçkın (2017). Afet Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar. *Afet ve Acil Durum Yönetiminde Kurumlararası İşbirliği ve Yönetişim Çalıştay Bildiri Kitabı*, Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü.

sevecen davranırlar. İri cüsselerine oranla şaşırtıcı derece de çok hızlı koşar ve çeviktirler. Erkek kangal 200 başlık bir sürüyü tek başına koruyabilir. Her türlü saldırıyı püskürtebilir. Erkek ve dişileri takım halinde çalışır. Kangallar Başka cins köpeklerle çiftleşmeyi kabul etmezler. Bu durum genel karakter özelliklerini kaybetmemelerini sağlamıştır. İngiltere köpek kulübü Kangal'ı ayrı bir cins olarak tanımıştır. Sadakati, cesareti, dost canlısı karakteriyle İngiltere, ABD ve Kanada başta olmak üzere dünyada haklı bir üne sahiptir. Ne yazık ki bütün özellikleri aynı olan ve çok sık karıştırılan Aksaray Malaklısı bu tanıtımı yapamamıştır.

Sonuç

Her iki cinste bulunan bu üstün özellikler ve safkan olmaları nedeniyle Aksaray Malaklısı ve Sivas Kangalı gibi köpeklerin sahada aktif olarak görev almasının başta "İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı" olmak üzere bu konuda çalışma yapan resmi kurumlar tarafından organize edilerek yetersiz olan kullanım alanı (arama-kurtarma ve iz takip görevlerinde) mümkünse her ilde nüfus oranına göre aktif hale getirilerek harekete geçilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Biçkin, R. (2017) . Afet Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar. *Afet ve Acil Durum Yönetiminde Kurumlararası İşbirliği ve Yönetişim Çalıştayı Bildiri Kitabı*, s.325-334.
- Devito, Carlo; Ammen, Amy (2004). *Her Yönüyle Köpek Bakımı*. İstanbul: Kitap Yayınevi Ltd.
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/3-5-yasindaki-cocugun-oldurulmesi-davasinda-agirlastirilmis-muebbet-talebi-40077592>
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/her-telefon-her-kapi-zili-umut-40618543>
- <http://www.hurriyet.com.tr/yaylada-kaybolan-2-cocuk-araniyor-40506744>
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/icisleri-bakani-soylu-defalarca-aradigimiz-bir-yerde-bulundu-40884364>
- <https://benimhayvanlarim.com/hayvanlar/11-eylul-saldirilarinda-sahibinin-hayatini-kurtaran-rehber-kopek/>